

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt / Vol: 6, Sayı/Issue: 5, 2017
Sayfa: 3168-3192

Received/Geliş: Accepted/Kabul:
[14-11-2017] – [27-12-2017]

Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyo-Kültürel Entegrasyonu (Karabük Üniversitesi Örneği)

Y. Sinan ZAVALSIZ

Yrd. Doç. Dr., Karabük Üniversitesi Sosyoloji Bölümü
Asst.Prof., Karabuk University Department of Sociology
orcid.org/0000-0003-1291-0637
sinanzavalsiz@karabuk.edu.tr

Emine GÜNDAĞ

Lisans Mezunu, Karabük Üniversitesi Sosyoloji Bölümü
Karabuk University Department of Sociology
orcid.org/0000-0002-1653-0933
emine_1993_23@hotmail.com

Öz

Araştırmamız, Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyo-Kültürel Entegrasyonu (Karabük Üniversitesi Örneği) başlığı altında, yurt dışından gelen öğrencilerin yabancı bir topluma uyum sürecini ele almaktadır. Bu çalışma ile öğrencilerin uyum sürecinde hangi konularda zorlandıkları, hangi konularda daha çabuk adapte oldukları incelenmiş, adapte olma süreci içinde yaşadıkları psiko-sosyal konular irdelenmiştir. Araştırma, 2016-2017 öğretim yılında Karabük Üniversitesi'nde öğrenim gören 30 yabancı uyruklu öğrenci ile gerçekleştirilen mülakatlar çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Mülakatlar sırasında deneklerin izni ile ses kaydı alınmıştır. Çalışmanın amacı, Karabük Üniversitesi'ne lisans ve ön lisans eğitimi için gelen öğrencilerin adapte olma süreci içinde neler yaşadıklarını ortaya koymaktır. Öğrencilerin aile özlemi, toplumsal iletişim, arkadaş edinme, barınma, giyim, yemek kültürü gibi konularda yaşadığı tecrübeler, karşılaştığı problemler konu edilmiştir. Yabancı uyruklu öğrencilerin problemleri belirlenerek gelecekte üniversite eğitimi almak için Karabük'ü tercih edecek öğrencilerin üniversite ve şehir hakkında bilgi sahibi olması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Uyruklu Öğrenciler, Suriyeli Öğrenciler, Türk Öğrenciler, Adaptasyon Süreci, Kültürel Uyum, Toplumsal Değişme.

Socio-Cultural Integration of Foreign Students (The Example of Karabuk University)

Abstract

We studied in this paper which is titled Socio-Cultural Integration of Foreign Students (The Example of Karabuk University) the adaptation process of foreign students. The individuals living in a foreign society might encounter some problems.

In this study, we tackled positions in which they faced difficulties or adapted themselves in a relatively easy way. We also dealt with psyc-social problems they went through along the process.

We aim by this research to show the experiences that undergraduate students had along the process. We analyzed the experiences of students about difficulties such as longing for their families, social communications, making friends, accomodation, and the customs of food and clothes. We also aimed by this research to define the challenges that foreign students face and provide with knowledge about the university and the city to the prospect students.

Keywords: Foreign Students, Syrian Students, Turkish Students, Adaptation Process, Cultural Adaptation, Social Change.

Giriş

Dünyanın küçük bir köy halini alarak küreselleşmesi ile öğrenciler, eğitimlerine ülke dışında da devam edebilmektedir. Türkiye, 1990'lı yıllarda bu sektörde yer almaya başlamış, özellikle Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılması ile bölgedeki genç nüfus bu süreci tetiklemiştir. Türkiye, kardeş ülkeleriyle kültür, ekonomi ve eğitim alanlarında iş birliği kurabilmek adına kapılarını ardına kadar açmıştır.¹ Türkî Cumhuriyetler'deki gençler, 1991 yılından itibaren Türk Dünyası Öğrenci Projesi kapsamında lise ve üniversitelerde okumak amacıyla ülkemize gelmektedir. Burada amaç, Türkî Cumhuriyetler ile Türk ve Akraba Toplulukları'ndaki gençlere Türkçeyi öğretmek, Türk kültür ve eğitim sistemini tanıtmaktır.² Türkçenin en çok konuşulan diller arasında beşinci sırada bulunması, dünyada Türkçe öğrenimine talebin artmasına sebep olmaktadır.

Türkî Cumhuriyetler'den gelen öğrencilerin yanısıra, son yıllarda başta Suriyeliler olmak üzere Arap ülkelerinden gençlerin de yüksek öğrenim görmek üzere ülkemize geldiği bilinmektedir. Bunun en önemli sebebi, 2011 yılında Arap devrimi ya da Arap ayaklanmaları olarak da bilinen ve dört diktatörün devrilmesiyle sonuçlanan Arap Baharı adıyla ortaya çıkan protesto dalgasıydı.³

Olayların hala devam ettiği Suriye'den "Açık Kapı" politikası izlemesi sebebiyle 3-4 milyon kişi Türkiye'ye iltica etmiştir. Bu bağlamda Türkiye'deki üniversitelerde pek çok Suriyeli genç öğrenim görmektedir. Dolayısıyla çalışmamızdaki deneklerin %47'si Suriyelidir.

Bu tür yer değiştirmeler, sosyal bilimcilerin konuyu kültürleşme, adaptasyon, entegrasyon gibi kavramlar üzerinden ele almalarını zorunlu kılmıştır. Zira bu kavramlarla, tanımadığı yabancı bir topluma dahil olan bireyin, iletişim olgusu ile birlikte uyum konusundaki tecrübeleri irdelenecektir.⁴

Adaptasyon sürecinde iletişimin bireyler arasında önemli bir işlevi bulunmaktadır. Kendi kültüründen farklı bir ortama giren bireyin, başta o toplumun dili olmak üzere, yeme-içme, kılık-kıyafet, alışveriş mekanları gibi konularda, gündelik hayatını devam ettirebilmek adına başvuracağı araç

¹ Hatice Kumcağız, Rahim Dadashzadeh, Kamil Alakuş, "Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ndeki Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Yaşadıkları Sorunlar", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 35 (2), (2016): s. 38.

² Fatih Yılmaz, Sevtap Buzlukluoğlu Arslan, "Çömü Tömer'de Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Motivasyon Kaynakları ve Sorunları", *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 9 (6), Bahar (2014): s. 1182-1183.

³ Andrew Heywood, *Siyaset*, (Çevirenler: Bekir Berat Özipek, Bahattin Seçilmişoğlu, Atilla Yayla, Hasan Yücel Başdemir, Ankara: Adres Yayınları, 2016), s. 124.

⁴ Birol Gülnar, Şükrü Balcı, "Televizyon İzleme Motivasyonları ve Kültürleşme: Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (28), (2010): s. 449.

bireylerarası iletişim olacaktır.⁵ Zira her toplum kendine has bir kültüre sahiptir. Farklı bir kültürle karşılaşan birey uyum problemi yaşayabilir.⁶ Farklı ülkelerden ülkemize gelen öğrencilerin sosyo-kültürel anlamda birtakım sıkıntılarla karşılaştığı muhakkaktır. Buna ilaveten öğrenciler, aile özlemi, barınma, yurt yaşantısı ve arkadaşlık ilişkilerinde de uyumsuzluklar yaşayabilmektedir.⁷ Bütün bunların ortadan kaldırılması için belirli bir zamana ihtiyaç duyulmaktadır.

I. Kişisel Bilgiler

Bu bölümde araştırmaya katılan yabancı uyruklu öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Deneklerin cinsiyeti, yaş dağılımı, ebeveynin eğitim düzeyi, alilenin gelir durumu gibi konular ele alınacaktır.

2016-2017 eğitim-öğretim yılında ÖSYS sonuçlarına göre, Karabük Üniversitesi'ne 7.450 yabancı uyruklu öğrenci başvurmuş, bunların 2.222'si yerleşmeye hak kazanmıştır.⁸

Tablo-1: Cinsiyet

Cinsiyet	Kişi sayısı	Yüzde %
Kadın	18	60
Erkek	12	40
Toplam	30	100,0

%60'ını kadın, %40'ını erkek öğrencilerin oluşturduğu deneklerin %97'si 18-23 yaş aralığında bulunmaktadır.

Tablo-2: Memleket

Memleket/Uyruk	Kişi sayısı	Yüzde %
Suriye	14	46,7
Yemen	3	10
Çad	2	6,6
Somali	2	6,6

⁵ Birol Gülnar, "Yabancı Öğrencilerde Kültürleşme ve Medya Kullanımı", *Global Media Journal* 2 (3), (2011): s. 51.

⁶ E. Fazıl Çöllü, Y. Emre Öztürk, "Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından Türkiye'ye Yüksek Öğrenim Görmek Amacıyla Gelen Öğrencilerin Uyum ve İletişim Sorunları, (Konya Selçuk Üniversitesi Örneği)", *Journal of Azerbaijani Studies* 11 (1-4), (2009): s. 223.

⁷ Seçkin Özçetin, "Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmeler", (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü 2013), s. 3.

⁸ <http://www.yenisafak.com/karabuk-universitesine-9-bin-yeni-ogrenci-kayit-oldu-egitim-haberleri-h-2516207>, erişim tarihi 01.05.2017.

Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyo-Kültürel Entegrasyonu (Karabük Üniversitesi Örneği)

Pakistan	2	6,6
Diğer	7	23,5
Toplam	30	100,0

Deneklerin %47'si Suriyeli, %10'u Yemenlidir. Çad, Somali ve Pakistan gibi ülkelerin her biri %7'lik paya sahiptir. Geriye kalan %24'lük grup ise "diğer" seçeneği içinde yer almıştır.

Deneklerin yarıya yakını (%47) oluşturan Suriyeli öğrencilerin Karabük Üniversitesi'ni tercih oranı oldukça yüksektir. Bizim çalışmamız bu anlamda, Karabük Üniversitesi'nde 2016 yılında Yıldırım ve arkadaşlarının yaptığı çalışmayla tamamen örtüşmektedir. Söz konusu çalışmaya katılan deneklerin %46'sını Suriyeli öğrenciler oluşturmuştur.⁹

YÖK Başkanı Yekta Saraç, Hatay'da gerçekleştirilen **Türk Yüksek Öğretim Sisteminde Suriyeli Öğrenciler** başlıklı konferansta, Karabük Üniversitesi'nin 927 öğrenci ile Türkiye'de Suriyeli öğrenciye en çok ev sahipliği yapan üçüncü üniversite olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu rakamlar, Suriyeli mültecilerin yoğun olmadığı Karabük'te de öğrenci sayısının yüksek olabileceğini ortaya koymaktadır.¹⁰

TRT Haber, neden Karabük Üniversitesi'ni tercih ettiklerini bizzat Suriyeli öğrencilerin ağzından aktarmıştır. Konuyla ilgili açıklama yapan öğrenciler, Karabük Üniversitesi'ni arkadaşlarının önerisi ve internet üzerinden edindikleri bilgiler doğrultusunda tercih ettiklerini söylemiştir. Karabük Üniversitesi'nde iyi bir eğitim aldıklarını, burada kendilerini ülkelerinde gibi hissettiklerini ve çabuk uyum sağladıklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca Türk öğrencilerin ve hocaların çok yardımsever olduklarını da belirtmişlerdir.¹¹

Tablo-3: Ailenin Gelir Durumu

Gelir	Kişi sayısı	Yüzde %
0-1,404 TL	2	6,6
1,405-2,000 TL	5	16,7
2,001-2,500 TL	10	33,3
2,501-3,000 TL	4	13,3
3,001 TL ve üzeri	9	30,1

⁹ Yıldırım, Özkan, Büyükyılmaz, s. 24-25.

¹⁰ Yekta Saraç, *Türk Yüksek Öğretim Sisteminde Suriyeli Öğrenciler Konferansı*, 9 Mart (2017): <http://www.yok.gov.tr/web/guest/suriyeli-ogrenci-ve-akademisyenlere-yonelik-uluslararası-toplantı>, erişim tarihi 07.11.2017.

¹¹ "Suriyelilerin Tercihi Karabük Üniversitesi", <http://www.karabuk.edu.tr/1-2212-Haber-Suriyeli-ogrencilerimiz-neden-Karabuk-Universitesi-ni-sectiklerini-TRT-Haber-e-a>, erişim tarihi 27.03.2017.

Toplam	30	100,0
---------------	-----------	--------------

Deneklerin %7'sinin ailesi 0-1.404 TL, %17'sinin 1.405-2.000 TL, %33'ünün 2.001-2.500 TL, %13'ünün 2.501-3.000 TL arasında gelir düzeyine sahiptir. %30'unun geliri ise, 3.001 TL ve üzerindedir. Buna göre %77'sinin (23 kişi) gelir düzeyi 2,001 TL üzerindedir.

II. Yaşantı Süreci

Bu bölümde deneklerin Karabük'teki yaşantı sürecini ele alacağız.

Tablo-4: Karabük'te Kaldığı Yer

Yurt / Ev	Kişi sayısı	Yüzde %
Yurt	22	73,3
Ev	8	26,7
Toplam	30	100,0

Karabük Üniversitesi'ndeki yabancı uyruklu öğrencilerin %73'ü yurttta, %27'si evde kalmaktadır. Her ikisini de tecrübe eden Yemenli Mahmud, "Nerede kalıyorsunuz?" sorusuna şöyle cevap vermiştir: "İlk önce evde kaldım, sonra pratik yapabilmek için yurda geçtim." Iraklı Büşra ise, üç yıldır Safranbolu'da ailesiyle birlikte kalmaktadır.

Yurttta kalan (22 kişi) öğrencilerin 5'i Kredi Yurtlar Kurumu'nda kalırken diğer 17'si ise özel yurtlara yerleşmeyi yeğlemiştir.

Tablo-5: Kalacak Yer Konusunda Sıkıntı Yaşanıp/Yaşanmaması

Konaklamada sıkıntı	Kişi sayısı	Yüzde %
Evet	14	46,7
Hayır	16	53,3
Toplam	30	100,0

Deneklerin %47'si kalacak yer konusunda sıkıntı yaşamış, %53'ü ise herhangi bir problemle karşılaşmamıştır.

Karabük'ü akrabaları olduğu için tercih eden Suriyeli Sare, şehre geldiğinde kiralık bir ev bulduğunu, ancak ev sahibinin kendisine evi kiralamadığını söyleyerek nedenini şu şekilde izah ediyor: "Bazı insanlar kötü davranıyorlar. Benim Suriyeli olduğumu öğrenince ev vermiyorlardı."

Yurttta kalan Suriyeli Zeyneb'in çektiği sıkıntı ise daha farklı:

İlk geldiğimde özel yurttta kaldım. Orada sıkıntılarım oldu. Her zaman odadan beni kovmaya çalıştılar. Onlara sordum neden böyle yaptıklarını. Yabancıları sevmediklerini söylediler. Biz birkaç defa tartıştık. "Bizim hakkımızı alıyorsunuz. Şimdi burs alıyorsunuz"

sonra da ödemiyorsunuz. Ama biz ödüyüyoruz.” dediler. Bizim Suriye’de de aynı şey oldu. Bizim ülkemize de Filistinliler geldi. Burs çıktı onlara, geri ödemiyorlardı, biz ödüyorduk. Ama biz böyle davranmadık.

Tablo-6: Konaklamanın Ekonomik Boyutu

Maddi Açıdan Zorlanıp/Zorlanmama	Kişi sayısı	Yüzde %
Evet	8	26,7
Hayır	22	73,3
Toplam	30	100,0

Konaklanan yerin pahalı olup olmadığına ilişkin sorulan soruya deneklerin %27’si “evet”, %73 “hayır” şeklinde cevap vermiştir. Tablo-3’e göre deneklerin %77’sinin gelir düzeyinin 2.001 TL ve üzerinde olduğu göz önünde bulundurulursa, bu düzeyde ekonomik gelire sahip ailelerin çocuklarını Karabük’te rahat bir şekilde okutabilecekleri söylenebilir.

Maddi açıdan zorlandığını söyleyen öğrencilerden, iktisat son sınıf öğrencisi olan Faslı Fatıma şunları dile getiriyor: “Çok sıkıntı çektim. Yurt sorunu var. Çok fazla para ödeyerek kalıyoruz. Devlet yurdunda da yer yok.”

İki yıldır Türkiye’de yaşayan ve Karabük’te evde kalan Suriyeli Şeyma da aynı sıkıntıyla karşı karşıya: “Türkiye çok pahalı. Bazen ev kirasını ödemekte zorlanıyorum, babamın gönderdiği para yetmeyince amcam yardım ediyor.”

Tablo-7: Geçim Şartları

Geçim	Kişi sayısı	Yüzde %
Ailem gönderiyor	23	76,8
Aile+Burs	4	13,2
Aile+Çalışma	3	10
Toplam	30	100,0

Deneklerin %77’si ailesinin gönderdiği para ile geçimini temin ederken %13’ü ailesinin gönderdiğine ek olarak burs aldığını, %10’u da ailesinden para geldiği halde ayrıca çalıştığını belirtmiştir.

Savaş sebebiyle memleketinden ayrılp Türkiye’ye gelen Suriyeli Zeyneb geçimini sağlamada yaşadığı sıkıntıyı şöyle anlatıyor:

Ailem bu ay hiç para gönderemedi. Arkadaşlarımdan borç alıyorum. İki defa burs başvurusu yaptım, ama kabul edilmedi. Suriye’de savaş çıktığında Suudi Arabistan’a gittik ve orada yaşam pahalı olduğu için Suudi Arabistan’dan Türkiye’ye geldik. Sanıyorlar ki oradan gelen zengin, ama bizim durumumuz kötü. Bu yüzden biz oradan buraya geldik. Herhâlde bu yüzden burs alamıyorum. Biz on kardeşiz ve hepsi okuyor. En büyük abim

inşaat mühendisliğinden mezun oldu ve sadece o çalışıyor. Durumumuz kötü olduğu için iki abim Almanya'ya gitti. Birisi okuyor, diğeri çalışıyor. Bir diğeri abim de şehit oldu. Elektrik mühendisliği okuyordu. Ablam da Suriye'de tıp okuyor, oradan gelmek istemedi, kendisi hala Suriye'de.

Geldiği ülkede iç sorunlar yaşandığı için geçim sıkıntısı yaşayan Libyalı Abdullah yaşadıklarını şu şekilde dile getiriyor:

Ben Libya'dan geldim, orada siyasi olaylar çok karışık. Bankalar kapandı, kredi kartlarım da kapandı ve ben parasız kaldım. Artık bana ailemden para gelmiyordu. Ben Altın Kalem Yurdu'nda kalıyordum. Üniversitede hazırlık ücretli olduğu için para da ödemem gerekiyordu ve bu konuda zorlandım, parasız kaldım Türkiye'de. O anda 4.000 TL gibi bir borcum vardı. Çalışmaya başladım, bayağı zorlandım. Bir de Libya'ya dönemiyorum, vize ile bir sıkıntı var. Hayatım boyunca en zorlandığım konu bu. Artık maddi olarak yaşayacağım sorunlar bana ağır gelmez. Pek fazla kafelerde takılmıyorum. Fazla para harcamıyorum.

III. Uyum Süreci

Üniversitede arkadaşlık ilişkileri dışında öğrencilerin ayak uydurmaya çalıştığı bir diğeri konu da dil öğrenme meselesidir. Dil öğretiminde asıl hedef öğrenciye okuma, yazma ve konuşma becerilerini kazandırmaktır.¹² Yabancı uyruklu öğrencilerin başarı ve uyumları açısından Türkçeyi öğrenmeleri önemlidir.

Tablo-8: Türkiye'ye Gelmeden Türkçe Bilip/Bilmeme Durumu

Türkçe bilme	Kişi sayısı	Yüzde %
Evet	5	16,7
Hayır	25	83,3
Toplam	30	100,0

Deneklerin yalnızca %17'si (5 kişi) Türkiye'ye gelmeden önce Türkçe bildiğini beyan etmiş, %83'ü bu soruya "hayır" şeklinde cevap vermiştir.

Türkçeyi daha önceden bilen öğrencilerden Yemenli Mahmud, Türkiye'ye gelmeden önce kursa gittiğini söylemiştir: *"Buraya gelmeden önce de Türkçe biliyordum. Memleketimde öğrenmiştim Türkçeyi."*

Türkçeyi sonradan öğrenenlerin ise herbirinin farklı bir hikayesi söz konusudur. Çadlı Abdülaziz, Türkçeyi daha önce bilmediğini, ancak bazı kelimelere aşina olduğunu şu şekilde belirtmiştir: *"Hiç bilmiyordum, sadece Arapça ile ortak olan kelimeleri biliyordum. Mesela "merhaba" gibi. Azıcık*

¹² Serdar Derman, "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Öğreniminde Karşılaştıkları Sorunlar", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (29), Bahar (2010): s. 227.

biliyordum. Sadece kelimeleri biliyordum. Burada dokuz ay kursa gittim. Eğitimi TÖMER'den aldım."

Müslüman bir ülke olması sebebiyle Türkiye'yi tercih ettiğini vurgulayan Libyalı Abdullah, *"Türkçe'yi TÖMER'de öğrendim. Ayrıca kafelerde çalıştım ve böylece Türkçemi geliştirmeye başladım."* diyor.

Ailesi ile birlikte Bursa'da yaşayan Suriyeli Melike ise şöyle anlatıyor: *"TÖMER'de öğrendim Türkçeyi, daha önceden bilmiyordum. Kardeşlerim de Türkçe biliyor, ama ailem bilmiyor, babam hiç öğrenmek istemiyor, annem istiyor ama."* Kardeşleri üniversite öğrencisi olduğu için Türkçeyi okulda öğrenmektedir. Annesi de komşuları ile anlaşmak için Türkçe öğrenmek isterken babası Türkçe öğrenmekten yana değildir.

Öğrenciler, Türkçe yetersizliğinden dolayı dersleri anlamakta veya herhangi bir aktivitede bulunmakta güçlük çekmişlerdir. Karabük'ün tam bir öğrenci şehri olduğundan bahseden Suriyeli Aişe konuyla ilgili şunları dile getirmiştir: *"Derste bir şeyler söylemek istiyorum, ama Türkçem yetmiyor, üzülüyorum. Hoca bir soru soruyor, ben cevabını biliyorum, ama söyleyemiyorum."* Dört yıldır Türkiye'de olan Suriyeli Beyza da Türkçede çok ek olduğu için yazı yazarken güçlük çektiğini belirtmiştir. Karabük'ü değil ama Safranbolu'yu beğendiğini söyleyen Iraklı Büşra, dili yeterli olmadığı için ulaşımda çektiği sıkıntıyı örnek göstermektedir. *"Mesela minibüste siz "müsait bir yerde" diyorsunuz, ben bunu söyleyemiyorum ve bağırarak "stop" diyorum."*

Sürekli sözlük kullandığını belirten Pakistanlı Ziya'nın sıkıntı çektiği konular da bunlara benzemektedir:

Dil konusunda zorlandım. Derslerde çok zorlanıyordum. Arkadaşlık da kuramıyordum. O yüzden dil konusunda sıkıntı yaşadım. İlk zamanlar hoca ders anlatıyordu, bir şey anlamıyordum. Uygulama vardı telefonumda, İngilizce yazıp çeviri yapıyordum, okuyup sonra hocaya soruyordum. Sürekli sözlüğümü kullanıyorum, ama bu sene daha iyi.

Yaz aylarında Trabzon'da tercümanlık yapan Yemenli Mustafa'nın temas ettiği nokta biraz daha farklıdır:

Evet Türkçemin yetersizliğinden dolayı güçlük çektim. İlk önce dersleri kendi dilime, Arapça'ya çeviriyorum. Daha sonra dersi anlamaya çalışıyorum. Biraz zamana ihtiyacım oluyor. Türkçede çok fazla deyim var. Deyim çok fazla kullanılıyor, bundan dolayı anlamakta zorluk çekiyorum.

Tablo-9: Adaptasyon Sürecinde Sıkıntı Yaşanıp/Yaşanmaması

Adaptasyon süreci	Kişi sayısı	Yüzde %
Evet	17	56,6
Hayır	13	43,4
Toplam	30	100,0

Araştırmada yer alan deneklerin %57'si adaptasyon sürecinin sıkıntılı geçtiğini belirtirken %43'ü bu süreçte problem yaşamadığını beyan etmiştir.

Sıkıntı çekilen konuların başında dil gelmektedir. Adapte olmakta zorlanan öğrencilerden Pakistanlı Omar şunları söylemiştir: *"Dil konusunda zorlandım. Çünkü hiç bilmiyordum Türkçe. İnsanlar samimi, çok iyi Türk arkadaşlarım var. Şunu diyebilirim, eğer Türkiye'ye değil de başka ülkeye gitseydim alışmak biraz daha zor olabilirdi."* Omar'ın farklı bir tecrübesi daha söz konusudur: *"Türkler "hayır" derken ağız içinden ses çıkarır, ben ilk başta onu anlamamıştım. Sonra kendim de uygulamaya başladım, Pakistan'a gidince biraz zorlanıyorum."*

Karabük'e rastgele geldiğini söyleyen Pakistanlı Ziya, *"İlk geldiğimde yeni doğmuş bir bebek gibiydim. Problemimi anlatamıyordum ya da anlatılanları anlamıyordum."* derken, aynı sıkıntıdan muzdarip olan Suriyeli Melike de dil hariç zorlandığı bir şey olmadığını dile getiriyor.

Dil dışında sıkıntı çekilen diğer bir konu da bizzat Karabük şehrinin kendisidir. Özellikle büyük şehirlerden gelen öğrenciler Karabük'e alışma konusunda zorluk yaşamıştır. Büyük şehirden gelen Libyalı Abdullah adapte olamama durumundan şöyle bahsetmiştir:

İlk önce evet oldu, ilk ay bana çok değişik geldi. Ben büyük şehirden geldiğim için bana küçük geldi, sonra bayağı alıştım. Buradaki yabancılar yok. İngilizce konuşabilen çok az. İlk geldiğimde kimseyle konuşmuyordum. İlk önce İstanbul'daydım. İstanbul'da ulaşım çok hızlıydı. Orada metrobüs, metro, tramvay var çok hızlı, ama burada sadece dolmuş var. Yaşam olarak biraz değişik geldi. Bir kere zorlandım, yanlış dolmuşu bindim. 100. Yıl¹³ yerine Safranbolu'ya gittim ve sonra dönemedim, o biraz zor geldi.

Herhangi bir sıkıntınız olduğunda kiminle paylaşırsınız?

Kimseyle paylaşmıyorum, kendim çözmeye çalışıyorum. Annem ve babam yaşlılar, 60 yaşındalar. Ben en küçük olduğum için bir sorun olduğunda çok fazla düşünüyorlar, merak ediyorlar. O yüzden çok şey söylemiyorum. Sorun olduğunda çözmeye çalışıyorum, çözüldükten sonra da *"Tamam geçti."* diyorum.

Yabancı uyruklu öğrenciler için hastaneye gitmek de sıkıntılı bir konu olarak görülüyor. Suriye'den gelen Aişe başına gelenleri şu şekilde anlatıyor:

Hastanelere gitmekte çok zorlandım. Kabul etmiyorlar. Geçen yıl kabul etmiyorlardı. Bayağı uğraşmam lazımdı, kimlik çıkarmam lazımdı, ikametgâh çıkarmam lazımdı. T.C. vatandaşı değilsen ikametgâh çıkarılması lazım, o da çok uzun sürüyor. Bu sene çıkardım, artık girebiliyorum.

¹³ 100. Yıl, Karabük'te hemen üniversitenin karşısında kurulmuş olan ve öğrencilerin yoğun olarak bulunduğu mahallenin adıdır.

Hastane konusunda bir diğer mağdur Çad'dan gelen Macide'dir. Macide yaşadığı olaydan şöyle bahsediyor:

Karabük'te yaşadığım en büyük sıkıntı hastane oldu. Çünkü biz burada her yıl bir yıllığına sigorta çıkarıyoruz. Ama yine de muayene olamıyorum. Hazırlıktayken gözüm ağrıyordu, arkadaşım ile gittik, ama fiş vermediler. Sigortam görünüyor, ama yine de fiş vermediler. Dün de hastaneye gittim, yine muayene olamadım. Özel hastaneye gittim. %60 sigorta verdi, %40'ını ben verdim. İlaçları da kendim aldım.

Macide, yaşadığı bir başka sıkıntıyı anlatmaya devam ediyor:

Ben Esentepe'ye gittiğimde insanların bakışlarından rahatsız oluyorum. Herkes bakıyor, tuhaf tepkileri oluyor. Birileri "Bismillahirrahmanirrahim" diyor. Bazıları "Anaaaa!" deyip şaşırıyor. Bazıları da arkadaşlarına gösteriyor. Bunlardan çok rahatsızım. Ben sevmiyorum öyle bakmalarını.

Macide'yi görüp insanların tepki vermesinin nedeni, Macide'nin siyahî olmasıdır. İnsanların bu şekilde tepki vermesine üzüldüğünü ve rahatsız olduğunu dile getirmiştir.

Geçinebilmek için kafelere takılmadığını ve fazla para harcamadığını aktaran Libyalı Abdullah, diğer bir sıkıntısını da şu şekilde anlatmıştır:

Ablam evlendi, düğünü kaçırdım. O olay da bana çok sıkıntılı günler yaşattı. Karabük'e ilk geldiğimde yazın geldim ve burada kimse yoktu. İki ay burada kaldım ve Türkçem yoktu. Sadece güvenlik görevlisiyle takılıyordum. 7/24 yurttta kaldım, güvenlik görevlisiyle de pek konuşmıyordum. Oturuyorum, "Nasılısın? İyiyim." tamam bu kadardı konuşmamız. Para problemim hala çözülmedi, ailemden para gelmiyor ve kendim çalışıyorum. Benim bir sevgilim vardı Libya'da, onunla paylaşırdım sıkıntılarımı. O gidince hayatımda bir boşluk kaldı ve içime kapandım.

Kaybettiğiniz ve kazandığınız şeyler nelerdir?

Mesela ben Libya'ya dönemiyorum, iki sene oldu. Ailemle görüşemiyorum, kaybettiklerimden birincisi bu. İkinci olarak ben Libya'dayken hayatım çok güzeldi. Arabam vardı, kendime ait 2+1 dairem vardı. Orada çalışabilirdim, okuyabilirdim. Çok güzeldi, kız arkadaşım da vardı. Buraya gelince onları kaybettim. Kazandıklarına gelince de burada yeni bir tecrübe kazandım. Sorumluluk sahibi oldum. Karabük'ün en pahalı yurtlarından birinde kalıyorum, bölümüm de çok güzel. Harcadığım parayı ben kazanıyorum, yani ailemden gelmiyor. Arkadaşlarım var, daha Türkçeyi çözemediler, ama ben hem okuyor hem de çalışıyorum ve ayrıyetten Türkçeyi de öğrendim. Bu açıdan bakınca kazandıklarım iyi.

Abdullah, Karabük'te yabancıların az olduğunu, Türklerin de pek dil bilmediğini, dolayısıyla onlarla anlaşamadığını belirtmektedir. Ailesini endişelendirmemek adına onlarla bir şey paylaşmadığını, sorunlarını

kendisinin çözmeye çalıştığını ifade ediyor. İlk geldiğinde doğalgaz açtırmakla ilgili problem yaşayan Suudi Arabistanlı Meryem, diğer sıkıntısını da şöyle paylaşıyor: *“Sadece ilk hafta zorlandım. İnsanlar İngilizce bilmiyor, Arapça bilmiyor, o yüzden zorlandım.”*

Öğrencilerin adapte olmakta zorlandığı bir diğer konu da kültürel uyumdur. Yabancı uyruklu öğrenciler genel olarak kültür şoku yaşamaktadır. Öğrencilerin sıkıntı çektiği bir diğer konu da gelenek-görenek ve çevreye uyum sağlamaktır. Çoğunluğu bunu aşmış olsa da hala aralarında sıkıntı çeken öğrenciler bulunmaktadır. Kardan korktuğunu anlatan Somalili Yakub, *“Soğuk, kar var. Soğukta ağızımdan duman çıkıyordu ve bu beni daha da korkuttu.”* diyerek yaşadığı şoku dile getirmiştir. Somalili Şuayb, daha önce sadece televizyonda gördüğü karla imtihanından şöyle bahsetmiştir:

Kar konusunda sıkıntı yaşadım. İlk geldiğimde Kastamonu’da bayağı bir arkadaşım vardı, Somali’den gelenler. İlk başta el ayak karın içine girdik. Daha önce hiç kar görmemiştim. Buraya geldiğimde gerçek karın ne olduğunu gördüm. Önce hiç sevmedim, hatta dönmek istedim, ama öğretmenlerim beni ikna etti. Yavaş yavaş alıştım ve artık karı seviyorum.

Türkiye’de misafire çay ikram edildiğini, Suriye’de ise bu durumun tuhaf karşılandığını dile getiren Aişe’nin yaşadıkları da kültür şoku bağlamında ele alınabilir: *“Okulda erkeklerin olmasına alışamadım. Bizim orada ayrı oluruz. Ayrı olmasa da buradaki gibi değil. Sıkıntım olduğunda ablamı arayıp onunla paylaşırım. Burada paylaşacak kimsem yok.”*

Tablo-10: Arkadaş Edinmede, Kılık-Kıyafette, Yeme-İçme Konularında Sorun Yaşayıp/Yaşamama Durumu

Arkadaş Edinme Süreci	Kişi sayısı	Yüzde %
Evet	8	26,7
Hayır	22	73,3
Toplam	30	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilere arkadaşlık kurmada, kılık-kıyafet ve yeme-içme konularında herhangi bir zorlukla karşılaşp karşılaşmadıkları soruldu. Her biri için, ayrı ayrı aynı cevap alındığı için bu üç soru yukarıdaki tabloda birleştirildi. Buna göre deneklerin %27’si arkadaşlık kurmada, kılık-kıyafet ve yeme-içme konularında zorlukla karşılaştığını dile getirirken %73’ü bu konularda zorlanmadığını beyan etmiştir.

Arkadaşlık kurmakta zorluk çekenler, Türkçe bilmedikleri için Türklerle arkadaşlık kuramadığını belirtmiştir. Ayrıca arkadaşlık kurmada sıkıntı yaşamayan öğrencilerin ya burada arkadaşları olduğunu veya burada kendisi ile aynı dili konuşan kişilerle arkadaşlık kurduğunu ifade

etmişlerdir. Üç yıldır Karabük'te yaşayan Pakistanlı Omar; *"Aslında burada birkaç Pakistanlı arkadaşım vardı. İlk başta onlar olduğu için pek sorun yaşamadım. Ama sonra da Türk arkadaşlarım oldu. Dostlukta iyi Türkler. Hiçbir problem yaşamadım."* demektedir.

Bazı öğrenciler arkadaşlık kuramadıkları için yalnız kalmaktadır. Öğrenciler yabancı uyruklu oldukları için insanların kendileriyle arkadaşlık kurmaktan çekindiğini düşünmektedir. Arkadaşlık kuramadıkları için kendini suçlu hisseden öğrenciler de bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Çadlı Macide, *"Arkadaşlık edinmede sorun yaşadım, sınıfta sadece bir arkadaşım var. Diğerlerini yalnızca isim olarak tanıyorum, sadece selamlaşıyoruz. Belki de problem bende"*. diye düşünüyor.

Yabancı uyruklu öğrencilerin bir kısmı Türk öğrencilerin arkadaşlıklarından memnun olduklarını söylemişlerdir. Öğrenciler Türkiye'ye gelmeden önce yalnız kalacaklarını düşünmüş, ancak Türkiye'ye geldikten sonra bu düşünceleri değiştirmiştir. Daha kaliteli bir eğitim verildiğini düşündüğü için Türkiye'ye gelen Yemenli Mustafa konuyla ilgili şunları söylemektedir: *"Türkiye'ye gelmeden önce Türk öğrencilerini daha farklı bekliyordum. Yabancılık çekeceğimi düşündüm. Geldim ve çok iyi buldum Türk arkadaşlarımı. Beklentimden fazlasıyla karşılaştım."*

Arkadaşlık kuramayıp yalnız kalan öğrencilerden Çadlı Macide, Türk öğrencilerinden beklentileri olduğunu dile getirmişti: *"Bir merhaba falan demelerini beklerdim. Zaten sınıfta bir arkadaşım var, o gelmeyince hep tek kalıyorum. 'O neden hep tek kalıyor?' diye düşünmelerini isterdim. Gelip yanıma konuşabilirlerdi."*

Türkiye'yi sevmediğini, ama Karabük Üniversitesi'ndeki eğitimden memnun olduğunu anlatan Suriyeli Beyza, daha çok yabancılarla takıldığını, birbirlerini daha iyi anladıklarını ifade ederken, henüz üç aydır Karabük'te bulunduğunu belirten vatandaşı Afife, genellikle Suriyelilerle arkadaşlık yaptığını, çünkü onlarla anlaşmanın daha kolay olduğunu vurgulamaktadır.

Yaşanan sorunlardan bir diğeri kılık-kıyafet konusundaki farklılıklardır. Denekler giyim konusunda kültürel farklılıklardan dolayı sorun yaşamış, ancak kolaylıkla adapte olmuştur. Karadeniz'i çok sevdiği için Karabük'e gelen, ancak şehri görünce hayal kırıklığına uğrayan Yemenli Mustafa, *"Kıyafetle ilgili sorun yaşadım. Ben buraya ilk geldiğimde kandurah¹⁴ giyerek markete gittim. Millet bana farklı bakıyordu."* diye anlatıyor Türkiye'deki ilk günlerini.

Türkiye'yi ülkesinde gördüğü tarih derslerinden sevmeye başladığını anlatan Şuayb'ın sıkıntısı da aynı: *"Somali'de farklı giyim tarzı var. Orada aldığım elbiseleri burada giydiğimde arkadaşlar farklı bakıyor. Komik duruma düşüyorum."*

¹⁴ **Kandurah** veya **suriyah** adı verilen ayak bileğine kadar inen, çoğunlukla uzun kollu, tunik yapıda erkeklerin giydiği geleneksel bir giysisidir.

Endüstriyel Tasarım Bölümü'nde okuyan Somalili Yakub, aynı konuda şunları ilave ediyor: *"Somali'de yöresel kıyafetlerimiz var. Etek giyiyoruz. Türk arkadaşlar bilmedikleri için dalga geçiyorlardı. Daha sonra onlara anlattığımızda bizi anladılar ve yurttan daha rahat gezmeye başladık."*

Sudanlı Ubeyd, konuya daha farklı açıdan yaklaşıyor:

Burada İslam var, ama garip şeyler de var. Gençler camiye gitmiyor. Bazı kızlar açık giyiniyor. Herkes Müslüman, ama uygulamıyorlar, bu çok garip. Giyim farkımız yok, ama kızlar farklı burada. Bizim erkekler şort falan giymiyor, sadece futbol oynarken giyerler.

Pakistanlı Omar, giyim konusunda farklı bir yorumda bulunuyor:

Giyimde küçük bir macera oldu. Bizim giyimimizin Türkiye ile bir farkı yok. Biz kültürümüzü komple terk etmedik. Türkiye modernleştikten sonra giyim tarzı Avrupa ile aynı neredeyse. Ama biz Cuma ve bayram günleri geleneksel kıyafetlerimizi giyiniriz. Ben Türkiye'de bir kere giyindim herkes bana baktı. Biraz sinirlendim, niye bakıyorlar ki. Ondan sonra giyinmedim.

Omar Türkiye'deki insanların kendi giyim geleneklerini bırakıp Avrupalıların giyimine benzeyen kıyafetler giydiğini söylemiştir. Ülkelerinde giyim kültürünü terk etmediklerini de eklemiştir.

Yemek konusu sıkıntı çekilen konulardan bir diğeridir. En büyük sıkıntısının yemek olduğunu belirten Suriyeli Aişe, *"Yemekler bayağı farklı, farklı olduğu için bazen yemiyorum. Arkadaşlar bazen yemek yapıyorlar, ben yemiyorum, onlar yanlış anlıyorlar."* demektedir. Yemeklerle ilgili bir yorum da Libyalı Abdullah'tan geliyor: *"Sadece yemekler değişik, bizimki daha baharatlı, daha çok etli. Burada çorba daha fazla."* Suudi Arabistan'dan gelen Suriyeli Zeyneb de yemeklerin tuzsuz ve baharatsız yapılmasından şikayetçi. Eğitimi güzel olduğu için Türkiye'yi tercih ettiğini söyleyen Suriyeli Şamil, *"İyi yemek yok, burada sadece fasülye ve makarna var, başka bir şey yok, her zaman makarna var."* ifadesiyle yemekten yana sıkıntılı olduğunu dile getiriyor. İlk defa tek başına kaldığını ifade eden Suriyeli Sakine de yemeklere çok salça kattığımızı söylüyor.

Yemek konusunda sıkıntı yaşayan deneklerden biri de Çadlı Macide'dir: *"Yurttan sadece mercimek çorbası yiyebiliyorum. Nohut, bulgur bunları hiç yiyemiyorum. Bizim orada da bulgur var, ama onunla pilav yapmıyoruz. Bulgurla çorba tarzı bir yemek yapıyoruz."*

Azerbaycan'daki üniversiteleri kazanamadığı için Türkiye'ye geldiğini söyleyen Ramin, *"Yemeklere alışmak zor oldu. Türkiye'deki çorbalar çok farklı. Bizde patatesli, makarnalı çorba olur, sıvı şeklinde pek değildir."* diyerek kendi kültüründeki yemeklerle burada karşılaştıklarını kıyaslamaktadır.

Karabük'e gelmeden önce Kastamonu'da Türkçe eğitimi alan Pakistanlı Omar, yemek hakkındaki düşüncelerini şu şekilde dile getiriyor:

Biraz yemekler değişik geldi. Hani hastaneye gidersiniz de hastalara baharatlı çorba falan olur, ama bizde çorba kültürü pek yok Pakistan'da. Bizim yemekler hem daha baharatlı hem biraz daha bizim mutfak geniş. Buradaki Türk insanlar bizim mutfağımız daha geniş diyorlar.

Tablo-11: Gelenek-Görenekte Farklılık Olup/Olmaması

Gelenekte farklılık	Kişi sayısı	Yüzde %
Evet	14	46,7
Hayır	16	53,3
Toplam	30	100,0

Deneklerin %47'si kendi ülkeleri ile Türkiye arasında gelenek görenek farklılığının bulunduğunu, %53'ü ise herhangi bir fark olmadığını beyan etmiştir.

Bilgisayar mühendisliği bölümünde okuyan Çadlı Macide Türkiye'de kendisini şaşırtan bir konudan şöyle bahsediyor:

Bizim ülkede ilk tanıştığın kişilere *"Baban ne iş yapar, kaç kardeşsiniz, nerelisin?"* (Ülke olarak sorulur, ama memleket sorulmaz.) gibi sorular sorulmaz.

Neden sorulmaz?

Bu soruların sorulması ayıp olur. Zamanla öğrenirsin. Sonradan sorabilirsin, ama ilk tanıştığın kişiye sorulması ayıp.

Macide'nin vatandaşı Abdülaziz de benzer bir konuya vurgu yapıyor: *"Ben burada çok şaşırdım. Türkler meraklı, hemen kaç kardeşsin, kaç yaşındasın gibi sorular soruyorlar. Ben bu duruma şaşırdım."* Karabük'ü sevdiğini anlatan Yemenli Nur, *"Kadınlar araba sürmez bizim orada."* diyerek dile getiriyor farkı. Suriye'den gelen Şamil ibadet konusuna dikkat çekiyor: *"Camide namaz kıldıktan sonra bir şeyler yapıyorlar, ben anlamıyorum."*

Arkadaşlık kurma konusunda sıkıntı yaşamadığını aktaran Iraklı Büşra'nın dikkatini çeken şey karşı cinsler arasındaki diyalog olmuş: *"Biz erkeklerle konuşmuyoruz, ama siz konuşuyorsunuz."* diyor. Türk Dili Bölümü'nde okuduğu için üniversiteyi bitirdikten sonra Türkiye'de kalmayı düşünen Suriyeli Vahide, Türkiye'de insanların daha açık giyindiğinden bahsediyor. Daha önce uzun giyerken şimdi kısa giymeye başladığını, çünkü Türkiye'de herkesin böyle olduğunu anlatıyor. Başta biraz zorluk çektiğini, ancak şimdi alıştığını söyleyen Suudi Arabistanlı Meryem, *"Selamlaşmak çok farklı. Siz tokalaşıp öpüşüyorsunuz o bizde yok."* demektedir. Başka bir ülkeye gitmeyi

düşünmeyen Suriyeli Esra'ya farklı gelen şey ise kadınların farklı şekillerde örttüğü şal olmuş.

Suriye'de savaş olduğu için ailesi ile beraber Adana'da yaşayan Şeyma kendi memleketindeki durumu şöyle anlatıyor:

Bizde hafta sonu değişiyor. Türkiye'de hafta sonu cumartesi başlar, bizim cuma günü olur. Cuma günleri hepimiz toplanıyoruz, güzel yemekler yapıyoruz. Cuma günü özel yemekler yapılır, tatlı yapılır. Burada her ailede çalışan bir kız oluyor, ama bizim orada çalışan kız çok nadir.

Tablo-12: Türkçe Bilgisinin Yetersizliği Sebebiyle Dersleri Anlamada veya Başka Konularda Güçlük Çekilip/Çekilmemesi

Dil açısından sorun	Kişi sayısı	Yüzde %
Evet	26	86,8
Hayır	4	13,2
Toplam	30	100,0

Deneklerimizin en çok dil konusunda zorlandığı tekrar ortaya çıkıyor. Türkçe bilgisinin yetersizliği sebebiyle dersleri anlamada veya başka konularda güçlük çekilip çekilmediğini sorduğumuzda, deneklerin %87'si "evet", %13'ü "hayır" şeklinde cevap vermiştir.

Daha önce Türkçe bilmediğini, Türkiye'ye geldikten sonra TÖMER'de öğrendiğini belirten Suriyeli Vahide sıkıntısından şöyle bahsediyor:

Dersleri anlamakta zorluk çektiğimde arkadaşlardan yardım istiyorum. Hocalara tekrar sormaya utanıyorum. Hocanın bana soru sormasından çok korkuyorum. Hocalarla bir şey konuşmaya çok utanıyorum. Sınıfta bir şey olsa sesim bile çıkmıyor. Bir keresinde bir hocaya gittim, yanına yardım için bana "Başka çaren yok, çalışacaksın. Ben kimseye öncelik gösteremem." dedi ve altta kaldı dersim.

Türkiye'ye gelmeden önce Türkçeyi az çok bilmesine rağmen zorluk çeken Yemenli Mahmud, Türkçe bilgisinin yetersizliğinden dolayı çektiği güçlüğü şu şekilde dile getiriyor:

Örneğin ben markete girdim, balık istiyorum dedim. Ben böyle diyorum, ama adam "Bilmiyorum, ne istiyorsun?" dedi. Sonra almak istediğimi kendim arayıp bulup aldım. Başka bir olay ise birgün yurda gitmek için otobüse bindim, yanımda çocuklu bir kadın vardı. O bana "Müsade edebilir misin?" dedi. Kendisi inmek istediği için bana yer açmamı söyledi. Kapı benim yanımdaydı, ama ben anlamıyorum. Hareketlerim ile anlamadığımı belirttim, ama o bana çok bağırdı. Ben orada çok utandım.

Karabük'e geldiğinde birçok sorunla karşılaşan Suriyeli Zeyneb Türkçe yetersizliğinden dolayı da sorun yaşadığını şöyle anlatıyor:

Ben valiliğe gidecektim, kimlik alacaktım. O zaman çok zorlandım. Kime soracağımı bilmiyordum, Türkçe de bilmiyordum. İnsanlara sadece "kimlik" dedim. Onlar nereye gideceğimi söylediler, ama ben yine anlamadım. Sonra polis benim nereye gideceğimi anlayıp beni götürdü gideceğim yere. Bir diğeri de markette çok çok zorlandım. Bazen aradığımı bulamıyorum. Alacağım şeyin Türkçesini bilmediğim için soramıyordum, bu yüzden çok zorlandım.

Türkiye'de insanların kelimeleri düzgün telaffuz etmediği için konuştuklarını anlamakta zorlandığını söyleyen Suriyeli Şamil düşüncelerini şu şekilde ifade ediyor:

Biraz zorluk çektim. İnsanlar farklı konuşuyor. İnsanların telaffuzu başka. "Geliyorum." demiyorlar, "Geliyom." diyorlar ve bunun gibi birçok kelimeyi farklı söylüyorlar. Ben de anlamıyorum. Ben biraz konuşunca başka insanlar bana güldüler. Ben üzülüm onlar bana öyle gülünce.

Tablo-13: Dışlanma

Dışlanma	Kişi sayısı	Yüzde %
Evet	10	33,3
Hayır	20	66,7
Toplam	30	100,0

Tabloda görüldüğü üzere öğrencilerin %33'ü dışlandığını %66'sı böyle bir durum yaşamadığını söylemiştir.

Karabük'ün İstanbul'a göre daha iyi olduğundan bahseden Somalili Yakub kendisini dışlanmış hissettiğini şu şekile dile getirmektedir:

Karabük'te değil ama dışlandığım zamanlar oldu. Yanına oturduğum insanlar yerlerini değiştiriyorlar, benim anlamadığımı sanıyorlar, ama anlıyorum. Her yerde öyle insanlar var. Bazen çok fazla abartıyorlar. Böyle yapmalarına gerek yok yani.

İki yıldır Karabük'te olan ve en zor zamanlarını burada geçirdiğini söyleyen Libyalı Abdullah da dışlandığını şu şekilde izah ediyor: "Bazen yaşıyorum. Bazı insanlar çok cahil oluyorlar. Beyinleri kapalı oluyor. Yabancıları kabul etmiyorlar. Ama çok nadir birkaç kere oldu. Ama Karabük'te öyle bir sorun yaşamadım."

Suriyeli Şeyma, Adana'da kaldığı sırada bu tür olaylarla karşılaşmış: "Konuşurken falan dalga geçiyorlar. Neden Suriye'den kaçtınız, neden orayı bıraktınız. Sanki isteyerek bıraktık, istemeden oldu. Bazen soruyorlar "Suriye'de Okul var mı? Evler var mı?", patlıyorum bu sorulara."

Esra, Suriye’de savaş sebebiyle üniversitesine bombalar isabet ettiğini ve orada okuyamadığı için Türkiye’ye geldiğini, ancak burada da dışlandığını anlatmaktadır: “Bazı Türkler yabancıları istemiyorlar. Sınavlar için kızlardan not falan istediğimizde bize yardım etmediler. “Benim notlarım sizinle paylaşmayacağım.” dedi.”

Çadlı Macide de kendisinin dışlandığını hissediyor: “Bir sınıf arkadaşım vardı, normal konuşuyorduk. Birkaç gün zaman geçtikten sonra bana selam vermedi, sınıfta falan hiç bakmadı. Artık konuşmuyoruz. Sebebini sormadım.”

Karabük’e daha yeni gelen, yetersiz Türkçesi ile şehire henüz alışamadığını ve ailesini çok özlediğini anlatmaya çalışan Mısırlı Zahid, başından geçen dışlanma olayını şöyle izah ediyor:

Bir ara beni vurdular.

Neden?

Bir erkek geldi yanıma, telefonda Arapça konuştuğum için beni vurdu. Sarhoştu zaten.

Peki siz ne yaptınız?

Polisi aradım.

Zahid’in Türkçe bilgisi çok az olduğu için tam anlamıyla kendini ifade edemedi. Sorunlarını anlatırken cümle kuramadığı için el-kol hareketleri ile dövueldüğünü anlatmaya çalıştı.

Otomotiv mühendisliği okuyan Pakistanlı Omar kendisine önyargılı davranıldığından bahsediyor:

Her insanda ön yargı olabilir. Biraz farklı yorumlar aldım. Çok ciddi, iyi biri olmadığımı söylüyorlar, ama beni tanıdıktan sonra fikirleri değişiyor. Karabük’teki insanlar pek samimi değil.

İşletme Bölümü’nde okuyan Faslı Fatıma da benzer konularla ilgili sıkıntı duyuyor:

Önyargılar oldu bana karşı. Yaşadığım ülkeyi tanımadan konuşanlar çok oldu. Hatta çok duyduğum bir laf: Neden kendi ülkenizde okumadınız veya siz burada bizim kontenjanlarımızı işgal ediyorsunuz. Oysa bu söylenenlerde doğruluk payı yok. Ben önyargılı olmadım.

IV. Türkiye ile İlgili Düşünceler

Tablo-14: Karabük’ün Beğenilip/Beğenilmemesi

Karabük’ü beğenme	Kişi sayısı	Yüzde %
Evet	12	40
Hayır	18	60

Toplam	30	100,0
---------------	-----------	--------------

Araştırmaya katılan deneklerin %40'ı (12 kişi) Karabük'ü beğendiğini %60'ı (18 kişi) ise beğenmediğini söylemiştir.

Karabük'ü beğendiğini söyleyen deneklerimizden Pakistanlı Ziya şöyle dile getirmektedir Karabük sevgisini:

Küçük bir şehir, ama iyi sakin. İstanbul gibi değil. İstanbul'da kalsaydım dersimi çalışmazdım. Sosyal alanları çok olduğu için ders çalışmak biraz daha sıkıntı olabilirdi. Bu açıdan Karabük biraz daha sakin. Ders çalışmak için iyi.

Suriye'deyken köyde yaşayan Zeyneb, "Ben daha önceden köyde kaldığım için Karabük bana güzel geldi." demektedir.

Karabük'ü beğenmediğini söyleyen deneklerin görüşlerine gelince, öğrencilerin birçoğu şehri küçük bulduğu için beğenmemiştir.

Üç aydır Karabük'te olan Yemenli Mahmud, Karabük hakkındaki düşüncelerini şu şekilde dile getiriyor: "Karabük'ü beğenmedim. Çünkü küçük bir şehir. Ben Ankara, İzmir, İstanbul gibi bekliyordum, ama çok fark var. Karabük bana göre köy."

Pakistanlı Omar'ın Karabük hakkındaki düşünceleri şöyle: "Şehir olarak pek beğenmedim. Türkiye'yi gezdim ve diğer şehirlere göre az gelişmiş. Temizlik konusunda kötü. Havası çok kötü ve çok toz var burada." Azerbaycanlı Ramin'e göre de Karabük, sessiz, çok sakin ve sıkıcı bir şehir.

Tablo-15: Karabük'ü Tercih Nedeni

Özel bir neden var mı?	Kişi sayısı	Yüzde %
Evet	15	50
Hayır	15	50
Toplam	30	100,0

Karabük'ü seçmelerinin herhangi bir nedeni olup olmadığı sorulan deneklerin yarısı "evet", diğer yarısı da "hayır" demiştir.

Ablasının daha önceden Karabük'te okumasından dolayı Karabük Üniversitesi'ne gelen Suriyeli Aişe, daha önce ablasının söz konusu üniversitede mühendislik okuduğunu, ancak beğenmeyip başka bir üniversiteye geçtiğinden bahsediyor. Kendisi de aynı üniversiteyi kazanınca ablası, arkadaşlarının burada olduğunu ve ona yardım edebileceklerini söyleyerek Karabük'e gelmesini istemiş.

Biyomedikal mühendisliği bölümünde okuyan Suriyeli Afife'nin Karabük'e gelmesi de benzer sebeplerle gerçekleşmiş: "Abim burada olduğu için burayı seçtim. Burada olmasaydı gelemezdim. Ailem göndermezdi."

En büyük sıkıntısının yemek konusu olduğunu söyleyen Suriyeli Beyza, "Karabük'ü seçmemin bir sebebi yok. Sadece kötü bir şans." diyerek aynı

zamanda Karabük'ü beğenmediğini de vurguluyor. Savaş bittiğinde Suriye'ye döneceğini ifade eden Şeyma, "Ben seçmedim, üniversite beni seçti." diyor. Suriyeli Vahide de "Maalesef başka bir yer kazanamadım." şeklinde yaklaşıyor konuya. Ailesi Hatay'da yaşayan Zeyneb ise "Bu durumlarda sadece Türkiye bize yardım ettiği için buraya geldim." cevabıyla Suriye'deki olaylara Türkiye dışındaki ülkelerin bakış açısını da ortaya koyuyor.

Çalışmamızda yer alan Suriyeli öğrencilerin tamamı Türkiye'ye aileleriyle birlikte gelmiştir. Genel olarak deneklerin Karabük Üniversitesi'ni tercih etmesindeki en önemli etken, istedikleri bölümü burada tutturmuş olmalarıdır.

Tablo-16: Karabük Üniversitesi'nin Beğenilip/Beğenilmemesi

Üniversiteyi beğenme	Kişi sayısı	Yüzde %
Evet	28	93,4
Hayır	2	6,6
Toplam	30	100,0

Deneklerin %93'ü Karabük Üniversitesi'ni beğendiğini dile getirirken, üniversiteyi beğenmeyenlerin oranı %7'dir.

Kendi çabalarıyla Karabük'te geçimini sağlayan Libyalı Abdullah, Karabük Üniversitesi hakkındaki düşüncelerini şöyle açıklıyor:

Genel olarak iyi. Türkiye olarak iyi, ama yabancı ülkelerdeki üniversitelerle karşılaştırsak biraz düşük eğitim seviyesi.

Türkiye olarak iyi olduğunu neye göre söylüyorsunuz?

İlk bölümler burada açıldı, bence iyi. Eğitim olarak bazı sorunlar yaşanabilir. %100 İngilizce olan bölümlerde bazı hocalar Türkçe anlatıyor. Bazı hocalarda bazen ne anlatacaklarını bilmiyor gibi. Bayağı ezber var. "Bunu ezberle sınavı gel." deniliyor, orada bir sorun var. Mühendislik olarak laboratuvarda çok zayıf bir üniversite.

Arkadaşlık konusunda hiç sıkıntı çekmediğini belirten Sudanlı Ubeyd'in üniversite ile ilgili görüşleri şöyle: "Güzel. Seviyesi Türkiye olarak çok iyi. Eğitim burada çok iyi. Afrika çok kötü olduğu için burası bize çok iyi geliyor."

Dört yıldır ailesini göremediğini söyleyen Yemenli Mustafa, daha önce başka bir üniversitede okuduğunu, ancak bölümünü beğenmediği için Karabük Üniversitesi'ne geldiğini ve memnun olmadığını şu şekilde dile getiriyor:

Ben daha önce Pamukkale Üniversitesi'nde okuduğum için Karabük Üniversitesi'nin daha düşük seviyede olduğunu

düşünüyorum. Üniversite kalabalık olduğu için biraz zorluk çekiyoruz. Sınıf çok kalabalık, bazen oturacak yer bulamıyoruz.

Tablo-17: Üniversitenin Eğitiminden Memnun Olup/Olmama

Eğitimden memnuniyet	Kişi sayısı	Yüzde %
Memnunum	26	86,8
Memnun değilim	2	6,6
Diğer	2	6,6
Toplam	30	100,0

Deneklerin %87'si Karabük Üniversitesi'ndeki eğitimden memnun olduğunu, %7'si memnun olmadığını dile getirmektedir. %7'lik bir grup ise "diğer" seçeneği içinde yer almıştır.

Suriye'den gelen Şeyma eğitimin çok zayıf olduğundan bahsediyor: "Örneğin fizik ya da matematik burada test oluyor, bence o yanlış. Bazı hocalar sadece konuşuyor, anlatmıyor."

Diğer seçeneği içinde yer alan Pakistanlı Omar, yorum yapmak istemediğini söylemiştir. Çadlı Macide ise, "Yani ne memnunum diyebilirim ne de memnun değilim diyebilirim. Dersi anlamıyorum bazen. Hocalar pek ders anlatmıyorlar." diyerek farklı bir noktaya temas etmiştir.

Tablo-18: Türk Öğrencilerden Beklentileriniz Var mı?

Beklenti	Kişi sayısı	Yüzde %
Evet	22	73,4
Hayır	7	23,3
Cevapsız	1	3,3
Toplam	30	100,0

Araştırmaya katılan deneklerin %73'ü Türk öğrencilerden beklentileri olduğunu söylerken, %23'ü herhangi bir beklentiye sahip değildir. 1 (%3) denek ise soruya cevap vermemiştir.

Karabük Üniversitesi'nde öğrenim görmekten ve hocalarından memnun olduğunu söyleyen Suriyeli Aişe, Türk öğrencilerden beklentilerini şu şekilde dile getiriyor:

Yabancıyım gibi davranmasınlar. Yabancıyım, ama öyle davranmasınlar. Buradaki öğrencilere nasıl davranıyorlarsa bana da öyle davranınlar. Ben de onlar gibiyim. Zaten bazı insanlar bana yabancı olduğumu hissettirmiyor, ama bazıları da çok fazla hissettiriyor.

İstemeyerek yanlış bir şey yaptığında insanların kendisine hemen kırmızı kart çıkarmasını istemeyen Suriyeli Şeyma, anlattıklarıyla üzüntüsünü ortaya koymaktadır

İyi davranmalarını istiyorum. İlk geldiğimde, birinci dönemde defterimi masaya koydum, sonra kantine gittim. Geldiğimde defterim yoktu. Sordum kimse cevap vermedi, ama bence isteyerek kaybettiler. Defterimi alan kişiyi de tahmin edebiliyorum. Böyle şeyler yapmasınlar.

Lisede arkadaşlarıyla Türkiye'ye gitmeye karar verdikleri için bugün Karabük'te olduğunu dile getiren Pakistanlı Ziya Türk öğrencilerden beklentisini şöyle anlatıyor: *"Yabancı olduğumu bilenlerin biraz daha yardım etmelerini beklerdim. Hocalardan da bunu yapmasını beklerdim. Dil konusunda sıkıntı yaşadığımı bilenlerin yardım etmesini isterdim."*

Deneklerin Türk öğrencilerden mütevazı istekleri söz konusudur. Birçok denekğin Türk öğrencilerden onlara yardım etmesini ve saygılı davranmasını beklemekten başka bir isteği bulunmamaktadır.

Tablo-19: Bundan Sonraki Hayatını Türkiye'de Geçirmeyi İsteyip/İstememe Durumu

Türkiye'de yaşama	Kişi sayısı	Yüzde %
Evet	13	43,4
Hayır	15	50
Kararsız	2	6,6
Toplam	30	100,0

Deneklerin %43'ü okul bittikten sonra Türkiye'de kalmak istemekte, %50'si ise aksini düşünmektedir. %7'si de bu konuda henüz kararsız olduğunu beyan etmiştir.

Türkiye-Somali eğitim projesi ile Karabük'e gelen Yakub, bu soruya tüm deneklerden farklı bir cevap vermiştir. *"Benim ülkem var. Çok gelişmiş bir durumda değil. Ben bir şeyler öğrenirsem oraya gidip katkı sağlamak istiyorum."* Bu soruya bu şekilde cevap veren sadece Yakub oldu. Türkiye'de kalmayı düşünmeyen diğer denekler ise ya Türkiye'ye alışamadığı için ya da ailesini özlediği için ülkesine dönmek istediğini belirtmiştir.

Tablo-20: Başkalarına Türkiye'de Okumayı Önerir misiniz?

Türkiye'yi tavsiye etme	Kişi sayısı	Yüzde %
Evet	26	86,7
Hayır	1	3,3

Diğer	3	10
Toplam	30	100,0

Yabancı uyruklu öğrencilerin %87'si Türkiye'den mezun olduktan sonra gittikleri yerlerde başkalarına Türkiye'de okumayı önereceğini, %3'ü ise önermeyeceğini dile getirmiştir. Deneklerin %10'u "diğer" seçeneği içinde yer almıştır.

Diğer seçeneği altında yer alan Libyalı Abdullah, "Evet, ama o kişinin maddi durumu iyiye daha gelişmiş ülkeleri öneririm. Kanada'yı falan öneririm, çünkü oranın eğitiminin daha iyi olduğunu düşünüyorum." demiştir.

Türkiye'den başka bir yerde uyum konusunda sıkıntılar yaşayabileceğini dile getiren Pakistanlı Omar buna rağmen farklı bir söylemde bulunuyor:

Türkiye'ye değil, her yere gitmelerini öneririm. Farklı yerlere gitmelerini öneririm. Müslüman oldukları için buraya gelenlere tavsiyem Müslüman olmayan ülkelere gitsinler. Biz oraya gitmezsek onlar Müslümanların nasıl olduğunu nereden öğrenecekler. Başka yerlere gitmek her zaman iyidir.

Karabük'e gelişini "Kontenjan vardı, değerlendirmek istedim." cümleleriyle izah eden Faslı Fatıma ise "Okumayı öneririm, ancak yaşamak konusunda tereddütlüyüm." diye cevap vermiştir.

Karabük Üniversitesi'nin iyi olduğunu dile getiren Suriyeli Vahide, "Türkiye'ye gelmelerini isterim, ama Karabük'e gelmelerini istemem. Yazık olur gelenlere. Ben birinci sınıfım ve dayanamıyorum artık, hocalar bizi çok zorluyor." diyerek derslerde zorlandığını belirtmektedir.

Soruyu "hayır" diye cevaplayan Suriyeli Sare'nin söylediklerine bakalım şimdi de:

Hayır gelmelerini istemem.

Neden?

Başka ülkelere gitmelerini isterim. Türkiye'den daha gelişmiş ülkelere gitmelerini öneririm.

Derman'ın yaptığı çalışmada ülkelerindeki diğer öğrencilere Türkiye'de öğrenim görmeyi tavsiye edecek öğrencilerin oranı %93 olarak gerçekleşmiştir.¹⁵

Yıldıran ve arkadaşlarının çalışmasında yabancı uyruklu öğrencilerin başkalarına Türkiye'de okumayı önerme durumu %80, Türkiye'de yaşamayı önerme durumu ise %91 olarak ölçülmüştür.¹⁶

Yardımcıoğlu ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada öğrencilerin %92'si ülkelere döndüklerinde çevrelerindeki Türkiye'de eğitim görmelerini tavsiye edeceklerini belirtmiştir.¹⁷

¹⁵ Derman, s. 241.

¹⁶ Yıldıran, Özkan, Büyükyılmaz, s. 27.

Sonuç

Araştırmamız **Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyo-Kültürel Entegrasyonu (Karabük Üniversitesi Örneği)** başlığını taşımaktadır. Küreselleşen dünyada eğitim seçeneklerinin artması ile öğrencilerin bir kısmı yükseköğrenimini artık yurtdışında tamamlamayı tercih etmektedir. Bu bağlamda Türkiye üniversiteleri, özellikle 1990 sonrası SSCB'nin dağılmasından sonra Türkî Cumhuriyetler'deki öğrencilere ve Suriye'deki çatışmalar neticesinde mülteci konumuna düşen Suriyeli öğrencilere ev sahipliği yapmaktadır

Çalışmamızda yer alan 30 yabancı uyruklu öğrencinin biri hariç tamamı 18-23 yaş aralığındadır ve %47'si Suriyelidir. %77'sinin ailesinin gelir düzeyi 2.001 TL ve üzerindedir. Karabük Üniversitesinde eğitim alan deneklerin %90'ının daha önce şehir veya büyükşehirde kaldığı belirlenmiştir. Bu durum uyum sağlama açısından önemlidir.

Deneklerin %73'ü yurttta kalmayı tercih etmiştir. Ancak yarıya yakını (47) kalacak yer konusunda sıkıntı çektiğini dile getirmiştir. Konaklamanın maddi açıdan denekleri %27 oranında zorladığı görülmüştür. Tamamı geçimini ailesinin gönderdiği para ile temin ederken %13'ü bunun yanında burs almakta, %10'u da çalışmaktadır.

Türkiye'ye gelmeden önce Türkçe bilenlerin oranı ancak %17'dir. Türkçe bilgisinin yetersizliği sebebiyle dersleri anlamada veya başka konularda %87 oranında güçlük çekilmiştir. Adaptasyon sürecinde sıkıntı çekme oranı %57'dir ve yine büyük çoğunluğu dil bilmeme kaynaklıdır. Denekler, arkadaş edinme, kılık-kıyafet ve yeme-içme konularında %27 oranında sorun yaşadığını ifade etmiştir. Buna karşılık gelenek-görenekte %47 oranında fark olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca deneklerin %33'ü dışlandığını düşünmektedir. En önemli bulgulardan bir tanesi deneklerin karşılaştığı sıkıntıların büyük çoğunluğunun dil kaynaklı olmasıdır.

Karabük'ü beğenenlerin oranı %40'tır ve yarısının Karabük'ü tercih etmek için özel bir nedeni vardır. Denekler Karabük'ü çoğunlukla beğenmemelerine karşılık %93 oranında üniversiteyi beğenmektedir. Üniversitenin eğitiminden memnuniyet düzeyi de %87 olarak gerçekleşmiştir. Öğrencilerin ancak %43'ü üniversiteyi bitirdikten sonra hayatına Türkiye'de devam etmek istemektedir. Başkalarına Türkiye'de okumayı önerenlerin oranı da %87 olarak bulunmuştur. Bu rakam üniversitenin eğitim düzeyinden duyulan memnuniyetle aynıdır.

¹⁷ Fatih Yardımcıoğlu, Furkan Beşel, Fatih Savaş, "Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Problemleri ve Çözüm Önerileri (Sakarya Üniversitesi Örneği)", *Akademik İncelemeler Dergisi* (1), (2017): s. 245.

Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyo-Kültürel Entegrasyonu (Karabük Üniversitesi Örneği)

Bu çalışma ile Karabük Üniversitesi'ne gelen öğrencilerin adapte olma süreci içinde neler yaşadıklarını ortaya konulmuştur. Öğrencilerin adaptasyon sürecinde karşılaştığı problemler konu edilmiştir. Böylece yabancı uyruklu öğrencilerin problemleri belirlenerek gelecekte üniversite eğitimi almak için Karabük'ü tercih edecek öğrencilerin üniversite ve şehir hakkında bilgi sahibi olması hedeflenmiştir.

Kaynakça

Aliyev, Ramin ve Selahiddin Öğülmüş, "Türkiye'deki Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Kültürlerarası Etkileşim Algısının İncelenmesi", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi* 12, Kış 2015: 49-71.

Çağlar, Ali, "Türk Üniversitelerinde Öğrenim Gören Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Toplulukları Öğrencilerinin Sorunları", *Amme İdaresi Dergisi* 4, Aralık (1999): 133-169.

Çöllü, E. Fazıl ve Y. Emre Öztürk, "Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından Türkiye'ye Yüksek Öğrenim Görmek Amacıyla Gelen Öğrencilerin Uyum ve İletişim Sorunları, (Konya Selçuk Üniversitesi Örneği)", *Journal of Azerbaijani Studies* 1-4, (2009): 223-239.

Derman, Serdar, "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Öğreniminde Karşılaştıkları Sorunlar", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 29, Bahar (2010): 227-247.

Gülınar, Birol, "Yabancı Öğrencilerde Kültürleşme ve Medya Kullanımı", *Global Media Journal* 3, (2011): 52-68.

Gülınar, Birol ve Şükrü Balcı, "Televizyon İzleme Motivasyonları ve Kültürleşme: Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 28, (2010): 447-483.

Heywood, Andrew, *Siyaset, Çevirenler: Bekir Berat Özipek, Bahattin Seçilmişoğlu, Atilla Yayla, Hasan Yücel Başdemir*, Ankara: Adres Yayınları, 2016.

Kartarı, Asker, *Kültür, Farklılık ve İletişim*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

Kıroğlu, Kasım ve Alper Kesten, Cevat Elma, "Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Lisans Öğrencilerinin Sosyo Kültürel ve Ekonomik Sorunları", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2, Aralık (2010): 26-39.

Kumcağız, Hatice ve Rahim Dadashzadeh, Kamil Alakuş, "Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ndeki Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Yaşadıkları Sorunlar", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2, (2016): 37-50.

Özçetin, Seçkin, "Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü 2013.

Saraç, Yekta, "Türk Yüksek Öğretim Sisteminde Suriyeli Öğrenciler Konferansı", 9 Mart (2017): <http://www.yok.gov.tr/web/guest/suriyeli-ogrenci-ve-akademisyenlere-yonelik-uluslararası-toplantı>, erişim tarihi 07.11.2017.

"Suriyelilerin Tercihi Karabük Üniversitesi", <http://www.karabuk.edu.tr/1-2212-Haber-Suriyeli-ogrencilerimiz-neden-Karabuk-Universitesi-ni-sectiklerini-TRT-Haber-e-a>, erişim tarihi 27.03.2017.

Yardımcıoğlu, Fatih ve Furkan Beşel, Fatih Savaş, "Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Problemleri ve Çözüm Önerileri (Sakarya Üniversitesi Örneği)", *Akademik İncelemeler Dergisi 1*, (2017): 203-254.

Yıldıran, Canan ve Duygu Özkan, Ozan Büyükyılmaz, "Yabancı Uruklu Lisans Öğrencilerinin Durum Analizi: Karabük Üniversitesi", *Uluslararası Bilimsel Araştırma Dergisi 1*, Ağustos (2016): 20-34.

Yılmaz, Fatih ve Sevtap Buzlukluoğlu Arslan, "Çomü Tömer'de Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Motivasyon Kaynakları ve Sorunları", *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic 6*, Bahar (2014): 1181-1196.

